

Irský školský systém v komparaci se školským systémem České republiky

Romana Trúchla

Bakalářská práce
2011

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Romana TRÚCHLA**

Osobní číslo: **H07599**

Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**

Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Školský systém Irska v komparaci s Českou republikou**

Zásady pro vypracování:

Zpracování teoretické části na dané téma,

Zpracování základních témat teoretické části,

Metodologie výzkumu (Kvalitativní výzkum formou polostrukturovaného rozhovoru na základní škole Mánesova v Otrokovicích a na základní škole v městě Louisburgh – Irsko),

Zpracování výsledků výzkumu a jejich použití,

Doporučení bakalářské práce pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BRDEK, M. Evropská vzdělávací politika, programy, principy a cíle. Praha: ASPI Publishing, s.r.o., 2004. ISBN: 80-86395-96-0.

BROŽOVÁ, S. The Education System of the Czech Republic. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání – divize Nakladatelství TAURIS, 2008. ISBN: 978-80-211-0562-1.

COOLAHAN, J. Irish Education: Its History and Structure. Dublin: Institute of Public Administration, 1981. ISBN: 0-906980-11-9.

GREGER, D. Školní vzdělávání, zahraniční trendy a inspirace. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2006. ISBN: 80-246-1313-1.

JŮVA, V. Úvod do srovnávací pedagogiky. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, n.p., 1982.

POKORNÁ, B. Nové školské zákony, úplná znění. Praha: ASPI a.s., 2006. ISBN: 80-7357-193-5.

RABUŠICOVÁ, M. Škola a (versus) rodina. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2004. ISBN: 80-210-3598-6.

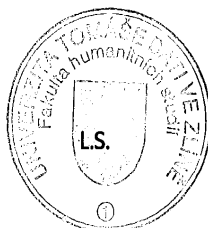
Vedoucí bakalářské práce: **doc. PhDr. Jarmila Novotná, CSc.**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **20. ledna 2011**

Termín odevzdání bakalářské práce: **6. května 2011**

Ve Zlíně dne 20. ledna 2011

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
děkan

Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.
ředitelka ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 2. 5. 2011

¹⁾ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací;

⁽¹⁾ Vysoká škola nevytlačí a nevěřejí disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledků obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdaním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vězného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybnějiho projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídí k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zaměřuje na irský školský systém, jeho nejhlavnější odlišnosti od českého školského systému. Dále blíže zkoumá kvalitativním výzkumem, formou polostrukturovaného rozhovoru problematiku šikany a její řešení z pohledu irského a českého učitele. Tato bakalářská práce by měla být přínosem rozdílných přístupů při řešení šikany v uvedených zemích.

Klíčová slova: školský systém, komparace, vzdělávání, učitel, šikana

ABSTRACT

This bachelor thesis focuses on the Irish education system, the most major differences from the Czech education system. In addition, qualitative research explores, through semi-structured interview problem of bullying and its solvent from the perspective of the Irish and Czech teachers. This work should be beneficial to different approaches to dealing with bullying in the listed countries.

Keywords: a school system, compare, education, a teacher, bullying

Děkuji paní doc. PhDr. Jarmile Novotné, CSc. za vedení a cenné rady, které mi poskytla při zpracování této bakalářské práce. Touto cestou bych ráda poděkovala i učitelům, kteří mi zodpověděli na otázky v mém výzkumu.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Ve Zlíně, 2. 5. 2011

Trúchla Romana

OBSAH

ÚVODEM O IRSKU	9
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 IRSKÝ ŠKOLSKÝ SYSTÉM.....	12
1.1 PRIMÁRNÍ VZDĚLÁVÁNÍ.....	13
1.1.1 Předškolní vzdělávání	13
1.1.2 Primární školy	14
1.1.2.1 Rozvrh hodin - National schools	15
1.1.3 Obsah vzdělávání a vyučovací metody	15
1.2 SEKUNDÁRNÍ VZDĚLÁVÁNÍ.....	16
1.2.1 Sekundární školy	17
1.3 TERCÍÁRNÍ VZDĚLÁVÁNÍ	18
1.3.1 Neuniverzitní terciární vzdělávání	18
1.3.2 Univerzitní vzdělávání	18
2 UČITEL A JEHO VZDĚLÁVÁNÍ.....	20
2.1 PROFESNÍ PŘÍPRAVA NA BUDOUCÍ POVOLÁNÍ.....	21
2.2 PROFESNÍ START ZAČÍNÁJÍCÍHO UČITELE	22
3 ŠIKANÁ VE ŠKOLNÍM PROSTŘEDÍ	24
3.1.1 Vývojové stupně šikany	25
3.2 OBĚŤ VERSUS AGRESOR.....	26
3.2.1 Nespecifické identifikační signály ve škole	26
3.2.2 Nespecifické identifikační signály doma.....	27
3.3 JAK ŘEŠIT ŠIKANU.....	28
II PRAKTICKÁ ČÁST	30
4 KVALITATIVNÍ VÝZKUM.....	31
4.1 VÝZKUMNÝ CÍL A VÝZKUMNÝ PROBLÉM	32
4.2 METODA VÝZKUMU A REALIZACE	32
4.2.1 Otázky pro výzkum	33
4.3 VÝZKUMNÝ VZOREK	35
5 VÝSLEDKY VÝZKUMU	36
5.1 SHRNUÍ VÝZKUMU	41
5.2 DOPORUČENÍ PRO PRAXI.....	42
ZÁVĚR	43
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	45
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	47

ÚVODEM O IRSKU

Toto téma jsem si vybrala z důvodu, že jsem měla tu možnost do Irské republiky zavítat a strávit zde 6 měsíců. Bydlela jsem v rodině, v níž jsem se starala o dvě dívky školního věku, touto cestou jsem se lépe seznámila s irským edukačním systémem a taktéž s kulturou dané země.

Irsko, nebo také v irštině Eire, je mnohými označováno za zelený ostrov, a to díky krajině, která se vyznačuje všemi odstíny zelené barvy. Ostrov je rozdělen na dvě části Irskou republiku (samostatný stát a člen EU od roku 1973) a Severní Irsko, které je součástí Spojeného britského království.

Irsko má bohatou historii opředenou mýty a legendami dodávající tajuplnost krajiny. Obyvatelé mladší doby kamenné vytvořili megalitické památky, nejslavnější z nich naleznete v Newgrange a Knowthu v hrabství Meath.

Irskem v letech 1845 – 1849 zmítal velký hladomor, který zapříčinil vysokou úmrtnost irských obyvatel, chudobu a emigraci, především do Spojených států. V současné době žije v Americe více Irů (až čtyřnásobek), než v samotném Irsku.

Nejznámějšími osadníky byli Keltové, po kterých zde zůstali záhadné menhiry. Za doby Keltů byla země roztržena na mnoho malých království. Nestabilita Irska zavinila, že koncem 8. století zde začali expandovat nájezdné kmeny Vikingů, kteří si značnou část ostrova podmanili. Vikingové také založili v roce 841 osadu Dublin.

Významnou roli, jak v minulosti, tak i v dnešní Irské republice hraje náboženství, promítající se do všech sfér běžného života, a to katolictví. Kolem roku 432 přišel do Irska šířit křesťanství svatý Patrik. Podle legendy svatý Patrik vyhnal z ostrova všechny hady, prosadil reformu církevní správy, zakládal kláštery a v nich byly zbudovány i školy, dal irskému křesťanství řád. Z ostrova vysílal mnoho misionářů do všech koutů světa.

Irsko má dva úřední jazyky – irštinu a angličtinu, ale přesto je angličtina dominantní, plynule irsky mluví několik málo procent obyvatel. Aby irský jazyk nevymřel úplně, je povinným předmětem od 1. třídy základních škol. A také přijetí na univerzitu je podmíněno znalostí irského jazyka. Irština je jednou ze tří dochovaných větví keltského jazyka. Oblasti, kde se stále hovoří plynou irštinou, se nazývají *gaeltechy*, např.: v hrabství Donegal, Kerry nebo Galway.

Irská republika o rozloze 70 280 km² má něco málo přes 4 milióny obyvatel. Jen hlavní město Dublin má kolem 1,04 miliónu obyvatel. Druhým největším městem je Cork se svými 127 000 obyvatel. Měnou Irské republiky je samozřejmě euro.

Skladba obyvatel Irska je oproti České republice mnohem mladší. Věkový průměr Irů je hluboce pod 40 let, a z toho téměř polovina je mladší 25 let.

Irsko je jedinou zemí na světě, která má ve svém státním znaku hudební nástroj – harfu. Irové milují hudbu, irské puby jsou prosyceny tradiční hudbou odrážející ducha této země. A také tanec a hudba patří snad ke všem významným irským svátkům. Největším svátkem je svátek sv. Patrika, který se slaví po celém světě 17. března. Oslava tohoto svátku se pokládá také za start nové turistické sezóny.

Irové se mohou zdát na první pohled chladní, nepřístupní lidé, ale opak je pravdou. Mohu potvrdit, že Irové jsou velice milí, přátelští, společenští a pohostinní.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 IRSKÝ ŠKOLSKÝ SYSTÉM

Irský vzdělávací systém lze nejlépe popsat jako jedno z partnerství mezi rozmanitými soukromými zprostředkovateli a státem, tyto strany se vzájemně respektují. Toto partnerství našlo své propojení v 19. století, kdy stát pomáhal kostelům iniciovat vznik základních škol (Eurydice, 2009/2010).

Náboženský vliv hraje významnou roli i v současném životě. K římskokatolickému vyznání se hlásí 93 % obyvatel Irska. Většina škol je pod ochrannou této církve, která má významný vliv na vedení škol a zaměstnávání učitelů. Církev je i významným finančním donátorem vytvářejícím strukturu dnešního vzdělávání (Rýdl, 2003).

V ústavě, v člancích 42 a 44 Ústavy Irské republiky z roku 1937, jsou zakotveny základní principy vzdělávacího systému. V článku 42 se praví:

„1. Stát uznává rodinu jako prvotního a přirozeného vychovatele dítěte.

2. Je jen na rodičích, zda chtějí nechat své děti vyučovat doma, v soukromých školách nebo ve státních či státem uznaných školách.

3. Stát nesmí rodiče – na újmu jejich svědomí a jejich zákonného přednostního práva – nutit k tomu, aby posílali své děti do škol zřízených státem nebo do škol nějakého státem určeného typu (in Rýdl, 2003, s. 116).“

Irský stát je povinen zajistit bezplatné primární školní vzdělání. Tento jev je stejný jako v případě českého školství. Systémy se liší v případě pomůcek. V Irsku musí rodiče kupovat školní potřeby, učebnice a také školní uniformy, kdežto v České republice je ustanoveno v zákoně, že:

„§27 (3) *Žákům základních škol a dětem zařazeným do přípravných tříd (§47) jsou bezplatně poskytovány učebnice a učební texty...*“ (Školský zákon, 2004).

Myslím si, že nosit uniformu má své výhody. Uniforma stírá sociální rozdíly dětí, dává pocit sjednocení a pocit, že dítě patří právě do určité sociální skupiny. Podle mně, je v takovém systému, kde se nosí školní uniformy menší pravděpodobnost šikanování, jelikož je na první pohled velice složité rozpoznat, kdo z jakých sociálních vrstev pochází.

Další výhodou irského vzdělávání vidím ve slovním hodnocení žáků základních škol. Žák na základní škole nemůže opakovat ročník, vždy postoupí do vyššího ročníku. Podle mého názoru je to obrovská výhoda a není to tak stresující pro žáka jako známkování.

Z vlastní zkušenosti a z blízkého okolí vím, že převážná většina rodičů chce, aby děti měly, co nejlepší známky. To může vést k enormnímu nátlaku na dítě, které tento tlak nemusí unést a může sklouznout k úplnému opaku, a to k patologickým jevům, např.: alkohol, drogy, záškoláctví a jiné.

Tak jako u nás i v irském vzdělávacím systému existují tři hlavní stupně. První a druhý stupeň lze označit jako primární a „post-primární“ (sekundární) oblast. V primární oblasti se jedná s drtivou většinou o National Schools (národní základní školy). V sekundární oblasti existují Voluntary Secondary Schools (nepovinné sekundární školy), Comprehensive Schools (všestranné školy), Vocational Schools (odborně-vzdělávací školy) a Community Schools (veřejné školy), (Rýdl, 2003).

Co se týká terciárního sektoru, v Irsku se nachází sedm státem podporovaných univerzit, a to ve městech Dublin, Cork, Galway, Maynooth, Limerick.

1.1 Primární vzdělávání

1.1.1 Předškolní vzdělávání

Od roku 2000 bylo v Irsko dosaženo významného pokroku k vytvoření vysoce kvalitní rané dětské péče a vzdělávání. Na rozdíl od České republiky, nemá tato předškolní péče dlouholetou tradici. Je to z důvodu, že v předchozích desetiletích, zůstávaly matky s malými dětmi doma a bylo velice nízké procento zaměstnaných žen v Irsku v porovnání s ostatními zeměmi Evropy. Poté se začala raná dětská péče a vzdělávání pomalu rozvíjet k místním potřebám. S výjimkou infant classes (předškolních tříd) je předškolní péče v rukou širokého spektra soukromých, obecních a dobrovolných zřízení (Eurydice, 2009/2010).

I přesto, že povinná školní docházka začíná ve věku šesti let, navštěvuje 65 % čtyřletých dětí a téměř všechny pětileté děti předškolní třídy na národních základních školách. Přípravné třídy jsou pevnou součástí těchto národních základních škol a řídí se všeobecnými předpisy systému primárních škol (Rýdl, 2003).

Oproti tomu v České republice fungují mateřské školy, které zpravidla navštěvují děti od tří do šesti let. Pokud je kapacita určité školky omezena, přijímají se zpravidla děti v posledním roce před začátkem povinné školní docházky (Vališová, 2007).

1.1.2 Primární školy

Tak jako v ČR, tak i v Irsku je nástup do první třídy v šesti letech. Žáci se na základní škole vzdělávají do dovršení dvanácti let a pak pokračují v povinné školní docházce 3 až 4 roky na nižším sekundárním stupni. Většina národních základních škol je koedukační, což znamená, že třída je tvořena dívkami i chlapci.

Český žák je zvyklý na teplý oběd, ale v Irsku je hlavním jídlem až večeře, u které se sejde celá rodina. Drtivá většina irských základních škol zajišťuje občerstvení, formou obědu. Tento oběd se skládá ze sendviče nebo rohlíku se šunkou nebo sýrem, ovocem a jogurtovým nápojem. Děti mají zakázány si nosit sladkosti během týdne, výjimku tvoří pátek, kdy mají povoleno „něco dobrého“ nebo malý sáček brambůrků.

Irský stát organizuje školní autobusovou dopravu pro žáky, kteří bydlí z dosahu navštěvované školy nebo školní lodní dopravou pro žáky bydlící mimo pevninu. V ČR taková podpora dopravy zdarma neexistuje, ale žák má nárok na zvýhodněné jízdné.

Irské děti navštěvují školu od pondělka do pátku. V městských částech je to od 8:50 do 14:30 a na vesnicích od 9:30 do 15:00. Děti v přípravných třídách končí o hodinu dřív, což je 13:30 nebo 14:00 (Eurydice, 2009/2010).

1.1.2.1 Rozvrh hodin - National schools

	Out of Hours Provision (Before Lessons) ¹	Lessons (Starting and Finishing Times in the Morning) ²	Lunch Break	Lessons (Starting and Finishing Times in the Afternoon)	Out of Hours Provision (After Lessons) ¹
Monday		08:50/09:30 – 12:30/13:00	12:30/13:00 - 13:00/13:30	13:00/13:30 - 14:30/15:00	
Tuesday		08:50/09:30 – 12:30/13:00	12:30/13:00 - 13:00/13:30	13:00/13:30 - 14:30/15:00	
Wednesday		08:50/09:30 - 12:30/13:00	12:30/13:00 - 13:00/13:30	13:00/13:30 - 14:30/15:00	
Thursday		08:50/09:30 - 12:30/13:00	12:30/13:00 - 13:00/13:30	13:00/13:30 - 14:30/15:00	
Friday		08:50/09:30 - 12:30/13:00	12:30/13:00 - 13:00/13:30	13:00/13:30 - 14:30/15:00	
Saturday		-----	-----	-----	

Pro názornou představu, docházky do školy příkládám výše *přehlednou tabulku*. V této tabulce si můžeme povšimnout malých číslic 1 a 2, které znamenají:

- 1) Stát neposkytuje žádné aktivity pro děti před začátkem školy ani po škole. Vše je v rukách učitelů nebo na ochotě soukromých osob. Rodiče za tyto mimoškolní aktivity musí platit.
- 2) V dopoledních hodinách je krátká 10 minutová přestávka na svačinu, kterou si děti přinesly z domu. Tato přestávka je obvykle v 11:00.

1.1.3 Obsah vzdělávání a vyučovací metody

Konzultace a partnerství mezi zúčastněnými stranami v rámci primárního vzdělávání byly klíčovými principy ve vývoji nových primárních vzdělávacích programů, které byly představeny v roce 1999. Principem je zaměření na dítě samotné, nikoli zaměření na předmět, jež dovoluje časovou flexibilitu a vyučující metody (Eurydice, 2009/2010).

V osnovách irského školství je udáno 6 základních oblastí. Jsou to následující:

- 1) Jazyky – Angličtina a Irština
- 2) Matematika
- 3) Sociální, ekologická a vědecká výchova – historie, geografie a věda

- 4) Výtvarná výchova – výtvarné umění, hudba a drama
- 5) Tělesná výchova
- 6) Sociální, individuální a zdravotní výchova

Kurikulum pro základní školy (1999) předpokládá, že učitelé budou používat širokou škálu přístupů a metod k realizaci vzdělávacích programů. Zejména se od učitelů očekává dosažení rovnováhy mezi rozvojem žakových vědomostí, dovedností a pojmoslovím se zvláštním důrazem naučit děti, jak se oni sami mají učit. Dále je v kurikulu zakotvena myšlenka skupinové výuky, tím je myšleno, že by žáci ve třídě měli projít samostudiem doma, klasickou výukou ve škole, ale i kooperativní učení prostřednictvím spolupráce ve dvojici či ve skupince. Tato spolupráce je zabezpečována vypracováním různých tématických projektů dětmi (Eurydice, 2009/2010).

1.2 Sekundární vzdělávání

Sekundární oblast se skládá ze sekundárního stupně I., tzv.: junior cycle, který trvá tři roky a je zakončen zkouškou Junior Certificate. Druhou část tvoří sekundární stupeň II., tzv.: senior cycle, který trvá dva, tři roky. Délka senior cycle je dána tím, že si student může zvolit na začátku tohoto cyklu tzv.: Transition Year = „přechodový rok“. Senior cycle je zakončen zkouškou Leaving Certificate, což by se dalo přirovnat k naší maturitě (Rýdl, 2003).

- A) *Junior cycle* - jedná se o společný program nabízející studentům všech post-primárních škol širokou a vyváženou škálu všeobecného vzdělání založeného na principech rovnováhy a kvality. V tomto cyklu studenti nejsou zaměřeni na specializaci (Eurydice, 2009/2010).
- B) *Senior cycle* - studenti se připravují na stanovené maturitní zkoušky. Oproti junior cycle má studium obecně menší počet předmětů. Studenti jsou zkoušeni z 6 nebo 7 předmětů. Mezi těmito předměty musí být irština. Učební osnovy jsou uzpůsobeny na přípravu k povolání (Rýdl, 2003).

Existují tři možné programy, které vedou studenty k závěrečné maturitní zkoušce. Jsou jimi již zmiňovaný Leaving Certificate, the Leaving Certificate Vocational Programme (zaměřen na technické předměty) a the Leaving Certificate Applied

(dvouletý, program s interdisciplinárním základem, bez pevné struktury předmětů), (Rýdl, 2003).

1.2.1 Sekundární školy

Jak už jsem se zmínila v úvodu o irském školském systému, existují v Irsku 4 typy sekundárních škol. Pojďme se na tyto typy podívat blíže:

1. typ *Voluntary Secondary Schools* mají soukromé řízení a provozovatele. Tento typ navštěvuje převážná většina studentů, kolem 60 %. Většina těchto škol je vedena církevními společenstvími, zbylé jsou pod vedením správní rady nebo soukromníka. Náklady na platy hradí stát, a to z více než 95 % a kromě toho, ty školy, které nepožadují školné, dostávají příspěvek na žáka (Rýdl, 2003).
2. typ *Vocational Schools* jsou odborně-vzdělávací školy. Původně byly zakládány, aby se soustředily na úzce orientované osnovy připravující studenty na povolání. Dnes však nabízí plný rozsah klasických středních škol. Nové nebo rozšířené odborně-vzdělávací školy nesou označení *Community Colleges*. Správa těchto škol je zabezpečována pomocí 38 odborně-vzdělávacích výborů. Náklady těchto škol hradí stát pouze z 93 %, zbytek musí školy pokrýt sami (Rýdl, 2003).
3. typ *Comprehensive Schools*, na kterých se vzdělává kolem 14 % všech studentů středních škol. Tyto školy nabízí bohatou paletu předmětů, včetně technických a připravujících na povolání. Školy plně podléhají ministerstvu školství a jejich financování státem je 100 % (Rýdl, 2003).
4. typ *Community Schools*, jsou prezentovány jako střediska pro všechny nabídky vzdělávání a kulturní aktivity obce. Tyto školy jsou pod křídly ministerstva školství a jsou financovány státem (Rýdl, 2003).

Zajímavostí pro českého studenta může být, že irští studenti *nejsou známkováni klasicky stupnicí, ale jsou hodnoceni tak*, jak jsme tomu zvyklí na vysokých školách, písmeny A - F. Pro irského studenta začíná střední škola již ve 12 – 13 letech. Výhodou vidím v tom, že na studenta není vyvíjen takový nátlak jako u nás, aby se rozhodl, jaký obor, respektive typ

školy si vybere. Jelikož plynule navazuje na základní školu, jen s nepatrnými rozdíly, studenti mají možnost vybírat z „volitelných předmětů“.

1.3 Terciární vzdělávání

První univerzita pochází z roku 1592 a vznikla z univerzity v Dublinu. Je více známá pod názvem Trinity College. Irský vzdělávací systém se vyvíjel v posledních desetiletích. Tento vývoj zahrnuje zlepšení infrastruktury, nové legislativní rámce, diverzifikaci kurzů, nové formy vyučování a učení, rozvoj výzkumných aktivit, nové řídicí struktury, zajištění kvality postupů a modernizování odpovědnostních opatření (Eurydice, 2009/2010).

1.3.1 Neuniverzitní terciární vzdělávání

Od roku 1960 Irská republika vybudovala silný binární systém vysokoškolského vzdělávání. Od té doby se neuniverzitní sektor působivě rozvíjí a je považován za velice úspěšný. V tomto sektoru se nachází 14 technologických institutů, včetně známé Dublin Institute of Technology, která je lokalizována po celé zemi. Většina těchto ústavů se vyvinula z regionálních technických škol, které byly následně přejmenovány v roce 1998 (Eurydice, 2009/2010).

V České republice jsou relativně nové vzdělávací instituce, a to vyšší odborné školy. I přesto, že začali vznikat v roce 1991, právně byly ukotveny až v roce 1996 zákonem č. 258/96 Sb. a v nejnovějším vydání jsou vymezeny ve školském zákoně č. 561/2004 Sb. V České republice existuje 174 vyšších odborných škol. Délka studia trvá 3 – 3,5 roku a je ukončena titulem DiS, což znamená diplomovaný specialista (Průcha, 2006).

1.3.2 Univerzitní vzdělávání

V Irsku je sedm státem podporovaných univerzit. Národní univerzita Irska se skládá ze čtyř univerzit v Dublinu, Corku, Galway a Maynoothu. Tyto univerzity jsou do značné míry nezávislé na základě zákona o univerzitách (Universities Act of 1997) z roku 1997. Dále je to již zmiňovaná univerzita v Dublinu se svou nejstarší vysokou školou Trinity College. Pak zde můžeme zařadit i univerzity – University of Limerick a Dublin City University.

Vysoká škola Svatého Patrika je malá pontifikální univerzita uznána Vatikánem. Přiznává tituly kanonického práva, filozofie a teologie.

Univerzity využívají akademické svobody s ohledem na jejich poskytování kurzů, obsah vzdělávání. Mají plnou moc vymyslet a provádět své vlastní zkoušky a udělovat akademická ohodnocení (Eurydice, 2009/2010).

2 UČITEL A JEHO VZDĚLÁVÁNÍ

Učitelská profese je jednou z nejstarších v dějinách lidstva. Socioprofesionální skupina učitelů není samozřejmě jednotvárná, je velmi rozčleněná, a to jak kvantitativně, tím je myšlen počet učitelů v různých typech škol, tak i kvalitativně, jakož je charakter a obsah pracovní činnosti, věk nebo pohlaví učitelů (Průcha, 2002a).

Kdo je to vlastně učitel?

V laickém podání můžeme říct, že učitel je osoba, která vyučuje ve škole. Ale pokud chceme tento pojem vyčlenit odborně a vědecky, není to tak jednoduché, jelikož učitel může být osoba starající se o děti v mateřských školkách, profesor vyučující na univerzitě, instruktor v cvičebním kurzu nebo školitel kandidátů na určitý post (Průcha, 2002b).

Pojem učitel je natolik znám, že se s ním setkáme jen v několika málo encyklopediích nebo pedagogických slovnících. Proto bych ráda uvedla pár těchto definic.

„Učitel, jeden ze základních činitelů vzdělávacího procesu, profesionálně kvalifikovaný pedagogický pracovník, spoluodpovědný za přípravu, řízení, organizaci a výsledky tohoto procesu... (Průcha, Walterová, Mareš, 2009, s. 261).“

„Učitel je hlavním zprostředkovatelem systematiky upravených a srovnaných poznatků z nejrůznějších oborů vědních ve škole a zároveň vedle otce a matky třetím hlavním činitelem při výchování.“

„Učitelé (teachers) jsou osoby, jejichž profesní aktivita zahrnuje předávání poznatků, postojů a dovedností, které jsou specifikovány ve formálních kutikulárních programech pro žáky a studenty zapsané do vzdělávacích institucí. Kategorie učitel zahrnuje pouze pracovníky, kteří přímo provádějí vyučování žáků. Ředitelé škol, kteří nemají vyučovací úvazek, nejsou započítáváni mezi učitele (in Průcha, 2002b, s. 21).“

Poslední definice učitele je na mezinárodní úrovni, jelikož se podle ní řídí i klasifikace pedagogického personálu pro členské a kandidátské země Evropské unie (Průcha, 2002b).

Myslím si, že profese učitele je velmi zodpovědná společenská práce. Učitel působí na dítě, žáka, studenta, a tím formuje jeho myšlení, chování a ovlivňuje jeho proces rozvoje.

Účinnost tohoto procesu do značné míry ovlivňují kvality pedagogovy osobnosti, jeho činnost, vhodnost a míra nasazených prostředků, ale je to i aktivita zapojení žáka či celé skupiny. Svou prací se zaslouhuje na společném cíli celé naší společnosti rovnoměrně rozvíjet

novou generaci. Tím pádem jsou na učitele kladeny vysoké nároky z hlediska odborné i charakterové kvality jeho přípravy i mnohostranného rozvoje (Jůva, 2001).

2.1 Profesní příprava na budoucí povolání

Příprava učitelů na jejich profesi je realizována na úrovni terciárního vzdělávání, ale ne vždy pro všechny kategorie učitelů. V jednotlivých zemích se uplatňuje jeden ze dvou modelů přípravného vzdělávání učitelů.

- 1) *Souběžný model* – příprava probíhá paralelně jak předměty všeobecného základu a vybrané aprobační předměty, tak didaktické, psychologické a pedagogické disciplíny. V průběhu studia začínající učitelé chodí do škol na praxi. Tento model funguje ve většině zemí Evropské unie, především pro přípravu učitelů primárních škol.
- 2) *Následný model* – adepti učitelství studují nejdříve první úroveň terciárního vzdělávání (univerzitní nebo neuniverzitního typu) v nějakém konkrétním oboru a teprve pak se připravují speciálně na učitelskou profesi. Předmětová a pedagogická složka jsou tím pádem rozděleny (Průcha, 2002b).

Česká republika je v porovnání přípravy učitelů se světem na velmi dobré úrovni. V České republice všichni učitelé obdrží kvalifikaci ve vysokoškolském studiu určeném pro pedagogy primárních a sekundárních škol, jsou zde zahrnuty i speciální školy, které se uskutečňuje jako nejméně čtyřleté. V ČR tato kvalifikace probíhá na devíti pedagogických fakultách a na 24 fakultách českých vysokých škol (Průcha, 2002b).

Vzdělávání učitelů je hluboce zakořeněno v irském vzdělávání.

V Irsku jsou pro učitele speciální vysoké školy, které se nazývají Colleges of Education. Tyto vysoké školy se věnují především vzdělávání učitelů primárních a post-primárních škol. I když v posledních letech některé školy nabízejí všeobecné stupně a postgraduální studium. Tyto školy pro učitele jsou v soukromém vlastnictví, ale jsou podporovány státem. Všechny vysoké školy pro učitele jsou úzce propojeny s vysokými školami buď jako uznané vysoké školy nebo přidružené vysoké školy. V souladu s jejich akademickými a

kvalitními zajišťovacími postupy spadají do rámce univerzit a tím pádem následují univerzitní vzory (Eurydice, 2009/2010).

Oproti České republice mají Irové dvě hlavní kategorie učitelů. V jedné kategorii se nachází *učitelé základních škol* (national schools), kteří učí 96 % dětí ve věku 6 až 12 let a převážnou většinu dětí ve věku 4 a 5. Druhou kategorií tvoří *učitelé post-primárního vzdělávání*, kteří učí věkovou kategorií 12 až 18/19 let.

Doba vzdělávání pro to, aby učitel mohl učit na základní škole v Irsku je 3 roky, toto studium je ukončeno - B. Ed titulem (bakalář vzdělávání). Oproti tomu v České republice se musí studovat minimálně čtyři roky a po pěti letech dosáhne titul Mgr. (Magistr).

Ti, kteří chtějí v Irsku získat diplom (tzv. Honours Degree) musí dokončit 4. ročník na částečný úvazek, tím je myšleno, že již po třetím roce, kdy získají - B. Ed titul, vykonávají pedagogickou činnost (Eurydice, 2009/2010).

Myslím si, že v Irsku je na povolání učitele nahlíženo s větší úctou. Toto povolání se těší dlouhodobé tradici, má vysoký sociální status a veřejné uznání. Je to určitě dáno historickým vývojem země a její kulturou.

2.2 Profesionální start začínajícího učitele

Tento vstup je velice významným obdobím jednotlivce a jeho životní dráhy. Jak uvádí Alan (in Průcha, 2002a, s. 207), že při vstupu do povolání se otevírá nové období profesní orientace a profesní start je pouhou zkouškou s řadou různých úskalí: „Dochází ke konfrontaci dvou odlišně strukturovaných modelů pracovníka; první vychází z představy školy (v podobě „ideálního absolventa“), druhý je založen na představě pracovní organizace (v podobě „ideálního pracovníka“). Jejich setkání je zdrojem častých deziluzí – obvykle na obou stranách – a následné vzájemné adaptace.“

V literatuře české i zahraniční, je etapa nástupu učitele do povolání označována termínem začínající učitel (beginning teacher). Toto období je označováno za velmi důležité z hlediska praxe. Taktéž v zahraničí dochází ke komplikacím v profesním startu učitelů. Podle Hubermana et al. (In Průcha, 2002a, str. 210), lze tuto etapu charakterizovat jako období dvou tendencí, a to přežití a objevování: Aspekt „přežití“ se týká toho, že v začátcích je učitel vystaven tzv. šoku z reality, což je všeobecně vnímáno jako negativní

fenomén. Oproti tomu aspekt „objevování“ lze vnímat jako pozitivní fenomén, může se vyznačovat zvýšeným entuziasmem pro výkon profese, pocitem hrdosti, že je mu svěřena třída žáků. Obě protichůdné tendence působí u jednotlivých učitelů různě (Průcha, 2002a).

Pro začínajícího učitele je důležitá kultura školy, a to sociální klima školy, sdílení hodnotové orientace v učitelském sboru, ale také postoj ředitele školy. Největšími obtížemi začínajících učitelů jsou nekázeň při vyučování, udržitelnost pozornosti žáků nebo neprospívající žáci. Tyto problémy vnímají i zkušení učitelé jak v českém, tak i zahraničním školství (Průcha, 2002b).

3 ŠIKANA VE ŠKOLNÍM PROSTŘEDÍ

S agresí a násilím se setkáváme každý den. Stáčí si jen zapnout televizi, přečíst noviny nebo poslouchat rádio. Ze všech koutů se na nás valí negativní informace.

Když se nad tím zamyslíte, určitě si vzpomenete, co se Vám agresivního přihodilo v poslední době. Co ten řidič za volantem, co na Vás neustále troubí, nebo se na Vás tlačí v naději, že Vás přinutí jet rychleji? Nebo co takhle fotbalový zápas či diskotéka, kde se strhne nějaká ta rvačka? Můžu dále jmenovat agrese v obchodě, v rodině, v politice, mezi národy či etnickými menšinami. Anebo taková „úsměvná“ agrese dětí na pískovišti, kdy děti vytvářejí bábovičky z písku a jedno dítě jim to neustále bortí, buď to druhé dítě zahájí ústup, nebo bouchne to první dítě lopatkou po hlavě.

Míra agrese stoupá. Tento fakt si uvědomují i učitelé, kteří varují školní a poradenské psychology na zcela nový jev agrese a násilí ve školách. Je poukazováno na dosti zvláštní krutost. Děti způsobují násilí bez pocitů hněvu či nenávisti a bez sadistického uspokojení, jedná se o nemotivované násilí (Gajdošová, 2002).

„Například chlapec kopne do břicha dívku z jiného ročníku, kterou téměř vůbec nezná a proti které nic nemá – jen tak“ (Gajdošová, 2002, s. 209).

Pojem šikana je odvozen od francouzského slova „*chicane*“. Původně toto slovo mělo význam malicherného sporu, malicherného obtěžování, zlomyslného, byrokratického trvání na doslovném znění předpisů. Dnes je tímto výrazem označována patologická forma mezilidského soužití. Poprvé byl u nás tento pojem použit v souvislosti s agresivními projevy v armádě. Hlavním cílem šikany je někomu ublížit, je to dáno z psychologických kořenů, a to potřebou někoho ovládat prostřednictvím odměn a trestů (Houbová, 2008).

Šikanování je označeno za psychotraumatizaci dítěte ve skupině, která je vyvolána záměrným a opakovaným ponižováním, zesměšňováním, omezováním jedince nebo skupiny, která se nedokáže dostatečně bránit. Omezování je realizováno prostřednictvím přímé agrese či manipulace. Šikanování postihuje sociální vztahy a vazby vrstevnického kolektivu (Vaníčková, 2009).

O šikaně se stále více hovoří, je to horlivě diskutované téma, a proto byl vydán Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy (In Houbová, 2008), který říká:

„Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit jedinci, ohrozit nebo zastrašovat jiného žáka, případně skupinu žáků. Je to cílené a obvykle opakované užití násilí jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit. Zahrnuje jak fyzické útoky v podobě bití, vydírání, loupeží, poškozování věcí druhé osoby, tak i útoky slovní v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování či ponižování. Může mít i formu sexuálního obtěžování až zneužívání. Šikana se projevuje i v nepřímé podobě jako nápadné přehlížení a ignorování žáka či žáků třídní nebo jinou skupinou spolužáků.“

3.1.1 Vývojové stupně šikany

Jak uvádí Kolář (In Houbová, 2008), ve své knize *Bolest šikanování*, šikanu lze rozdělit do 5 stádií:

1. *Ostrakizace* – dítě je odmítáno ze strany kolektivu, zaujme pozici outsidera. Probíhá vytěsňování neoblíbeného jedince ze skupiny. Ostatní se ho straní, nebaví se s ním, pomlouvají ho, nerespektují ho.
2. *Fyzická agrese* – neoblíbený žák se stává ventilem stresu pro agresora, může se takto dívat před písemkami;
3. *Vykrystalizování jádra* – prosazují se „úderní vůdci“. Jejich nadvládě se málokdo ve třídě vzepře. „Bonzování“ je nepřijatelné.
4. *Znormalizování chování* – normy vůdců se stanou alternativou i pro ostatní. Nákaza krutosti se přenáší i na ostatní „slušné“ žáky;
5. *Totalita* – V tomto posledním stádiu se setkáváme s nejvýraznějšími formami šikany, kolektiv je zcela narušen. I ostatní žáci ve třídě přejímají ideologii tyranů a vnímají své role – pánů a tyranů – jako samozřejmé. Toto stádium není časté, jedná se o krajní případy, kdy prorůstá parastruktura šikany i do oficiální struktury školy. Může tomu podlehnout i pedagog, který ignoruje volání o pomoc šikanovaného (nesympatického) jedince a může se opírat o moc vůdců, kteří mu pomohou ve třídě udržovat kázeň.

Šikana může mít trvalé následky pro oběť. Šikanovaný jedinec může mít o sobě snížené sebehodnocení, neurotické problémy, neurózu, neustálý strach, může dosahovat špatných výsledků ve škole. V krajním případě se oběť může pokusit o sebevraždu (Houbová, 2008).

3.2 Oběť versus agresor

1) OBĚŤ

Drtivá většina dětí, které jsou nebo byly šikanovány, svírají pocity neštěstí. Šikanující se do nich naváží, neboť on sám trpí nějakými problémy, a proto je chce ventilovat tím, že si najde „slabšího“, kterému může ubližovat (Elliotová, 1995).

Typy obětí můžeme pomyslně rozdělit, a to:

- a) *Oběť slabá* – za takovou oběť se dá považovat osoba s tělesným nebo psychickým handicapem, submisivní;
- b) *Oběť silná* – zde můžeme zařadit osobu, která nějakým způsobem vyniká nebo se odchyluje od běžných standardů. V pohledu třídy to může být např. „šprt“ nebo naopak žák nedosahující dobrých výsledků, který přišel z velkého města do venkovské komunity a naopak. Nebo žák „odlišný, jiný“. Oběti mohou být deviantní, výjimečné osobnosti i odchylující se od norem uznávaných komunitou;
- c) *Kdokoliv* – za určitých podmínek situačních faktorů mohou být oběťmi i děti s žádnou nevysledovatelnou nijakostí (Houbová, 2008).

Oběti jsou obvykle šikanováním zdceny, že se raději nikomu o tom co se jim děje nesvěří. Šikana bují, tak jako jiné formy zneužívání dětí, v atmosféře tajemství (Elliotová, 1995). Proto bychom měli dětem dodávat více odvahy a více si všímat změn v jejich chování.

3.2.1 Nespecifické identifikační signály ve škole

- dítě tráví přestávky o samotě a vyhledává blízkost učitele
- při sportovních hrách bývá voleno do týmu jako poslední
- dítě je nešťastné, smutné, nejisté, ustrašené
- náhle se u něj projevuje zhoršení prospěchu nebo výkonu
- dítě má rozházené, poškozené věci
- neplní domácí úkoly, chybí mu sešity, pomůcky
- dítě může mít zašpiněný oděv, dokonce i poškozený
- má různé odřeniny, modřiny, škrábance (Vaníčková, 2009).

3.2.2 Nespecifické identifikační signály doma

- dítě ztrácí zájem o učení, má nechuť chodit do školy
- často žádá o peníze
- ztrácí kamarády a spolužáky, kteří ho již nenavštěvují ani nezvou na společenské akce, ke společným hrám či návštěvám
- dítě mění trasu do školy a ze školy, chodí oklikou
- odmítá se svěřit s problémy, je uzavřený
- mohou se objevit poruchy spánku, noční běsy
- nečekaná agrese k sourozencům, zloba vůči rodičům (Vaníčková, 2009).

2) AGRESOR

Když se řekne agresor, většinou Vám vystane obrázek problémového uličníka s asociální poruchou osobnosti. Ale ne vždy tomu tak může být. Mnohokrát se jedná o osobu s poruchou sebepojetí, egocentrickou. Obranným mechanismem u tohoto typu je racionalizace typu – říkal si o to, provokoval, nebo také projekce – násilník své negativní vlastnosti vkládá do šikanovaného. Agresor může cítit potřebu ovládat druhé, chce se prosadit bez ohledu na pocity oběti, také ho může zaslepit touha po pomstě (Houbová, 2008).

Jak uvádí Kolář (in Houbová, 2008, s. 237), můžeme kategorizovat typy agresorů, a to následovně:

- a) *primitivní*, hrubé jednání, které vyúsťuje z problematické rodiny (agrese, nezájem o dítě);
- b) *kultivovaný*, na první pohled narcisticky šlechtěný, spartánsky vychovávaný (přísné domácí podmínky), nedostatek projevů lásky v rodině;
- c) *žoviální sadista*, tento typ byl zanedbáván ve výchově duchovní a mravní hodnoty, šikanování je pro něj zábavou.

Násilníky nemusejí být jen chlapci, jak se může někdo domnívat. U dívek je obvyklejší šikana psychická, která je mnohdy horší než ta fyzická. Agresorem se může stát i celý ko-

lektiv, který může být v tom nejhorším případě podporován i učitelem, kterému může být z jakýchkoliv důvodů oběť nesympatická (Houbová, 2008).

3.3 Jak řešit šikanu

Jestliže se dozvíte, že vaše dítě někdo šikanuje, nabízí se Vám určitý postup, podle kterého můžete postupovat.

V klidu si pohovořte s dítětem a zjistěte, co se vlastně děje. Všechny události si pečlivě zapisujte i s daty, časovými údaji, jmény i lokalitami. Zajděte do školy a pohovořte si s třídním učitelem dítěte. Pokud byste zjistili, že učitel je průvodcem šikanování, zajděte rovnou k řediteli školy a snažte se řešit situaci tam. Jestli Vás nevyslyší ani škola obraťte se na školní úřad nebo školní inspekci. Na takovéto setkání je vhodné si vzít i kopii vašich písemných záznamů. Nepomůže-li vaše stížnost a šikanování bude i nadále pokračovat, popřemýšlejte o převodu dítěte na jinou školu. Spojte se s okresním školní inspekcí dle místa bydliště a požádejte o rozhovor s okresním školským inspektorem. Vysvětlete situaci a je-li to možné, vyžádejte si písemnou odpověď na svou stížnost (Elliotová, 1995).

Naštěstí většina pedagogů a ředitelů škol má snahu řešit šikanování na jejich školách. Proto nebude třeba podstupovat všechny předešlé kroky.

Rada pro rodiče:

Dodáváme dítěti odvalu a pocit sebevědomí tím způsobem, že mu ukážeme, jak se lze bránit agresivnímu chování. Snažíme se naslouchat dítěti a ukazovat mu cestu, jak problém řešit. Nenecháváme řešení pouze v rukách školy, ale aktivně se zapojujeme i přes složitost být rodičem oběti či agresora. Při řešení šikany úzce spolupracujeme se školou a držíme se jejich pravidel. Vždy jednáme v zájmu dítěte. Pokud bude potřeba, sami navštívíme psychologa. Dítě nabádáme, aby se nebálo o celé situaci hovořit a pokud to lze situaci do podrobnosti popsal (Field, 2009).

Rada pro učitele:

Nejdůležitější při řešení šikany je vedení pečlivě naplánovaných a připravených rozhovorů. Bude rozdíl v rozhovoru s obětí a v rozhovoru s agresorem. Připravíme si otevřené otázky a všímáme si neverbální komunikace dotazovaných. U oběti budeme aktivně naslouchat, zrcadlit a povzbuzovat. Při rozhovoru s agresorem využijeme techniky znejistění. To znamená, že budeme se tvářit, že o všem víme a budeme „chrlit“ otázky, aby agresor nebyl schopen lhát. Snažíme se dát najevo nedůvěru. Vést takovýto rozhovor vyžaduje praktické znalosti (Field, 2009).

Pokud bude případ šikany odhalen a prodiskutován, nastolíme nápravu dané situace. Můžeme použít metodu vnějšího nátlaku nebo metodu usmíření:

- 1) *metoda vnějšího nátlaku* – tato metoda spočívá v donucení agresora přestat se šikankou a dodržovat dané pravidla. U této metody postupujeme následovně:
 - provedeme komisionální nebo individuální rozhovor
 - oznámíme potrestání viníků před třídou
 - zajistíme oběti bezpečí

Komisionální rozhovor je využit u pokročilých forem šikany. Rozhovor se odehrává mezi třídním učitelem, výchovným poradcem, ředitelem či zástupcem školy, agresorem a jeho rodiči.

Individuální rozhovor je realizován mezi učitelem a agresorem nebo mezi třídním učitelem a rodiči agresora.

- 2) *metoda usmíření* – jedná se o formu domluvy a urovnání mezi aktéry šikany. Agresor není potrestán, následuje společné hledání usmíření. Tuto metodu můžeme využít u prvního a druhého stupně šikanování. U vyšších stupňů, až po pečlivém zvažování, zda uvidíme, že se agresor snaží své chování změnit (Kolář, 2005).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 KVALITATIVNÍ VÝZKUM

Za kvalitativní výzkum může být podle metodologů Glasera a Corbinové (in Hendl, 2005), označen takový výzkum, jehož výsledků se nedosahuje pomocí statistických metod nebo jiných způsobů kvantifikace. Najde se spousta autorů, kteří s touto definicí nesouhlasí, jelikož výjimečnost tohoto výzkumu není pouze v absenci čísel. Kvalitativní výzkum má široké spektrum rozdílných přístupů. Jeden z vážených metodologů Creswell (in Hendl, 2005, s. 50), definoval kvalitativní výzkum těmito slovy:

„Kvalitativní výzkum je proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přírodních podmínkách.“

A) Výhody kvalitativního výzkumu

- umožňuje navrhovat teorie, studovat procesy
- reaguje na dané situace a podmínky
- zkoumání fenoménu v přirozeném prostředí
- podrobný popis a náhled při zkoumání události, fenoménu, jedince nebo skupiny;

B) Nevýhody kvalitativního výzkumu

- získaný poznatek nemusí být generalizován na populaci a do jiného prostředí
- složitější testování hypotéz a teorií
- lehčí ovlivnitelnost výsledků výzkumníkem a jeho preferencemi (Hendl, 2005).

4.1 Výzkumný cíl a výzkumný problém

Cílem mého výzkumu je zjistit názor českých a irských pedagogů na řešení problematiky šikany, zdali se s tímto jevem setkali ve své praxi na škole, a také jakým způsobem by postupovali při řešení tohoto problému. Ve své práci bych chtěla porovnat názory obou stran a vyvodit z nich odlišnosti, které z nich popřípadě vyplynou.

Výzkumný problém jsem definovala takto: *Jakým způsobem je řešena problematika šikany v irském a českém vzdělávacím systému z pohledu pedagogů.*

Výzkumné otázky jsem stanovila tyto:

- Jakým způsobem vnímají čeští pedagogové problém šikany na školách?
- Jakým způsobem vnímají irští pedagogové problém šikany na školách?
- Existují rozdíly v řešení problému šikany v uvedených školských systémech?

4.2 Metoda výzkumu a realizace

Pro svůj výzkum jsem zvolila metodu polostrukturovaného rozhovoru, z důvodu zkoumání malého počtu respondentů, a také z důvodu, abych dokázala prostřednictvím otevřených otázek proniknout do hloubky daného výzkumného problému. Pro polostrukturovaný rozhovor platí, předem si dobře připravit otázky, které můžeme během rozhovoru doplnit o otázky plynoucí z rozhovoru. Polostrukturovaný rozhovor je nejrozšířenějším typem rozhovoru. Je k němu potřeba záznamový arch, diktafon, dobře se naladit na rozhovory a naslouchání. Při rozhovoru pozorujeme gestikulaci, mimiku, tón hlasu odpovídajícího. Také jeho celkové psychické rozpoložení.

Pedagogy jsem kontaktovala emailem s prosbou, zda bychom mohli provést rozhovor na téma šikana. S českými učiteli jsem si domluvila schůzku v jejich třídě po vyučování. Mile mě překvapila uvolněná atmosféra při rozhovorech. Učitelé byli velice vstřícní. U irských pedagogů byl postup následující, jakmile mi kladně odpověděli, že mi zodpoví na otázky týkající se šikany. Po emailu jsme se domluvili, kdy budeme rozhovor realizovat přes Windows Live Messenger, tyto rozhovory probíhali v domácím prostředí, kdy jsem vepsala otázku do Messengeru a bylo mi hned odpovězeno. Odepisování na otázky bylo přímé, pokládala jsem i doplňující otázky. Komunikace byla velice přátelská.

Rozhovory s českými učiteli jsem si přehrávala a zaznamenávala na záznamové archy pomocí transkripce. K analýze dat použila metodu otevřeného kódování. U rozhovorů s irskými učiteli jsem se snažila o doslovný překlad, aby odpovědi neztratily výpovědní hodnotu.

Výzkum jsem realizovala v dubnu 2011. Z celkových oslovených 10 respondentů si se mnou domluvilo schůzku 7. Z tohoto počtu jsou 4 čeští učitelé a 3 irští učitelé. Tento výzkum jsem realizovala s učiteli převážně primárních škol. Všichni irští učitelé pochází z městečka Louisburgh. Dva z nich učí na stejné primární škole a jeden z nich učí na střední škole v nedalekém městě Westport. Louisburgh je menší městečko, kde se nachází jedna primární a jedna post-primární škola. V tomto městečku se dbá na tradice.

Celkem jsem položila 14 otázek, z toho 3 otázky se týkají dotazované osoby. Tyto 3 otázky jsou úvodní, zjišťuji v nich pohlaví, věk a pedagogickou praxi učitele. Zbylých 11 otázek se zaměřuje přímo na výzkumný problém.

4.2.1 Otázky pro výzkum

a) *České znění otázek*

Prosím uveďte Váš věk a jak dlouho učíte ve škole?

1. Co si představíte pod pojmem ŠIKANÁ?
2. Jakými varovnými znameními se podle Vás šikana vyznačuje?
3. Jaký dopad má podle Vás šikana na šikanovaného žáka (oběť)?
4. Setkali jste se během své praxe na škole se šikanou?

Pokud ano, můžete sdělit, jak jste postupovala při řešení?

5. Myslíte si, že se dá šikaně předcházet? Jakým způsobem?
6. Kdybyste zjistila, že se u Vás ve třídě vyskytuje šikana? Jakým způsobem byste situaci řešila?
7. Mělo by se o šikaně více a otevřeněji hovořit jak s rodiči, tak se žáky ve třídě?
8. Probíhal nebo probíhá u Vás na škole nějaký preventivní program? Pokud ano, jakým způsobem je realizován?

9. Zabýváte se prevencí šikany? Jak předcházíte jejímu vzniku ve třídě?
10. Četl jste odbornou literaturu na dané téma? Pokud ano, vzpomenete si na název?
11. Myslíte si, že je této problematice věnována dostatečná pozornost na našich školách? Pokud ne, co by se dalo podle Vás zlepšit?

b) Anglické znění otázek

Please tell me your age and how long have you been teaching?

1. What do you think the bullying is?
2. What kind of warning signs do you think bullying is characterized by?
3. What impact do you think bullying have for the victim?
4. Have you ever encountered with bullying at school during your teaching practice?
5. Do you think you can prevent bullying? How?
6. If you find that bullying exists in your classroom how would you handle with the situation?
7. Do u think teachers should talk more openly about bullying with parents and pupils in the classroom?
8. Was any prevention programme running in your school? If yes... how was it realized?
9. Are you interested in prevention of bullying? How do you prevent their occurrence in the classroom?
10. Have you ever read the literature of this topic? If yes...do you remember the name?
11. Do you think this issue is given due attention in your schools? If not...what could be improved?

4.3 Výzkumný vzorek

Mým výzkumným vzorkem byli učitelé převážně základních škol. Z původních 10 respondentů, byl výzkum realizován jen se sedmi, z toho 4 jsou učitelé ze zlínských škol, 2 jsou ze základních škol a dva ze středních škol. Zbytek vzorku tvoří 3 irští učitelé ze základní školy. Výběr vzorku byl záměrný, jelikož jsem chtěla zjistit, jestli se zde vyskytnou nějaké zásadní rozdíly, co se týče názoru na šikanu.

Respondenti byli různého pohlaví, věku a s odlišnou délkou praxe.

1. POHLAVÍ RESPONDENTŮ

Celkem	7
Muži	1
Ženy	6

V mém vzorku je pouze jeden muž, ale velice si toho cením, jelikož tento respondent má praxi ve školství 30 let. Myslím si, že vysoký počet žen v mém vzorku je dán tím, že v tomto oboru najdeme stále více žen než mužů.

2. DÉLKA PRAXE

Jméno	Věk	Praxe
Pan Eamonn	50	30
Paní Anne	58	38
Paní Emma	30	8
Paní Dana	32	5
Paní Zuzana	29	3
Paní Karla	42	26
Paní Eva	36	10

Výběrem vzorku jsem chtěla docílit různorodosti a také aby dotazovaní měli různou délku praxe.

5 VÝSLEDKY VÝZKUMU

- *Otázka č. 1 Co si představíte pod pojmem ŠIKANA?*

V odpovědích převažoval názor, že jde o *psychické nebo fyzické týrání osoby*. Jeden z respondentů uvedl, že „Šikana může být fyzická nebo psychická a zahrnuje jednu osobu vykonávající zbytečnou kontrolu nad jinou. Někdy je psychická šikana velmi křehká...jako je vyloučení někoho ze hry a podobně.“ Mezi dalšími názory byl i ten, že „Šikana je dlouhodobé, záměrné ubližování druhému spolužákovi. Může být ubližováno fyzicky, ale i psychicky. Toto se děje záměrně, dlouhodobě a většinou skrytě.“ Další říká: „Psychické či fyzické týrání, ponižování většinou jednotlivých osob v nějakém kolektivu.“ A v neposlední řadě je jistě zajímavý názor, že „Myslím, že šikana je záměrné fyzické nebo psychické zneužívání dítěte...útočník si chce spolužáka nějak podmanit, mít nad ním kontrolu...“

- *Otázka č. 2 Jakými varovnými znameními se podle Vás šikana vyznačuje?*

Pro většinu dotazovaných jsou varovnými signály *slovní nadávky, vysmívání a fyzický útok*. Jedna z respondentů uvedla: „Různými legráckami, které jsou prováděny stále proti jednomu spolužákovi. Schovávání věcí, přehlížení spolužáka ostatními...Špatné vztahy mezi žáky ve třídě.“ Další respondentka byla velice stručná, řekla: „Nadávky, ponižování, vysmívání, fyzická napadení.“ Oproti druhé, ta se rozpovídala. „Podle mého názoru může být varovným signálem zhoršený prospěch ve škole nebo žák je zamlklý, nervózní...“ Pan Eamonn uvedl: „Je to charakterizováno neoprávněnou převahou jednoho jedince nad druhým...oběť je plachá a stažená do sebe.“

- *Otázka č. 3 Jaký dopad má podle Vás šikana na šikanovaného žáka (oběť)?*

Většina se shodla, že šikana má pro oběť *dlouhodobé následky, ztracení sebedůvěry, stres*. Jedna z dotázaných sdělila, že: „Oběť si fyzické nebo psychické následky může nést celý život. Různé neurózy, zhoršení prospěchu ve škole, stres...strach jsou další možnosti, jak může šikana na oběť působit.“ Jiná odpověděla: „Oběť šikany se drží stranou kolektivu, nezapojuje se, trápí se, může mít i zranění.“ Další z respondentů uvedla: „Dítě ztrácí sebedůvěru...může se samo poškozovat nebo být apatické.“ Eamonnův názor: „Na oběť to má

obrovský dopad...pokud byla oběť šikanována dlouhodobě, má to pro ni následky na celý život.“ Paní Emma uvedla: „Ztráta chuti k jídlu, strach, neochota opustit domov, fyzické příznaky jako řezy nebo modřiny.“

- *Otázka č. 4 Setkali jste se během své praxe na škole se šikanou? Pokud ano, můžete sdělit, jak jste postupovala při řešení?*

Čtyři z dotazovaných respondentů uvedli, že se s šikanou na škole *doposud nesetkali*. Zbylý dva uvedli, že ano. První respondent uvádí: „Ano, ve třídě, kde jsem byla třídní učitelkou, jsme měli dívku, která byla hodně hubená...skupinka spolužáků se jí posmívala a nazývala ji „střevo“. Celou situaci jsem řešila tak, že jsem na začátku hodiny vysvětlila jejím spolužákům, že každý má své jméno a že se nemusíme označovat hanlivými přezdívkami...pokud by v tom nadále pokračovali, řešili bychom to s panem ředitelem...vše už je v pořádku.“ Druhý případ se týká pana Eamonna, ten se za svou dlouholetou praxi setkal na škole, s různými případy šikanování. Uvedl: „Na škole působím 30 let a setkal jsem se s mnohými případy šikany...vždy jsem to řešil rozmluvou se šikanujícím žákem, a pokud to nepomohlo, promluvil jsem si s rodiči šikanujícího.“ Třetí případ se týkal paní Anny, která řekla: „Ano se šikanou jsem se setkala, ale ne přímo...tím myslím, že se u nás ve škole nějaké případy objevili, ale ne v mojí třídě.“

- *Otázka č. 5 Myslíte si, že se dá šikaně předcházet? Jakým způsobem?*

Šest z dotazovaných souhlasí s tím, že se dá šikaně předcházet a to *vytvořením příjemného třídního klimatu, rozmluvou na téma šikana*. Sedmá respondentka si myslí, že by se mělo začít právě v rodině. Sdělila: „No myslím, že by se mělo začít v rodině, vytvářet láskyplné pro dítě, pak ho nemůže jen tak někdo vykoledit...ve škole se snažím učit děti chovat se k sobě přátelsky a pomáhat druhým...většinou to dělám pomocí her anebo si jen tak povídáme, když je k tomu příležitost.“ jiný respondent říká: „Mělo by se začít od učitelů. I když to někomu ve škole nejde, učitel by neměl dávat přednost poslušným a bezproblémovým žákům před ostatními. I ty raubíře, co třeba nechtějí komunikovat, musí učitel zapojovat do výuky stejně, motivovat je...mluvit s nimi i o cizích zvycích než českých, dávat dětem větší rozhled...čím více toho člověk ví a zná, tím více pak je tolerantní.“ Jedna z respondentek

se zabývá šikanou do důsledku, sdělila: „Ano, vytvářet příznivé vztahy ve třídě, rozmlouvou s žáky a vysvětlování termínu šikana, řešení i drobných prohřešků a ne jejich přehlížení.“

Jedna z irských učitelek uvedla: „Ano, pokud mi oběť šikany důvěřuje a svěří se mi s povahou šikany a jmény osob do ní zapojenými.“

- **Otázka č. 6** *Kdybyste zjistila, že se u Vás ve třídě vyskytuje šikana? Jakým způsobem byste situaci řešila?*

U této otázky se všichni respondenti shodli na tom, že by si pohovořili s *aktéry šikany a rodiči aktérů*. Jedna z respondentek sdělila: „Řešila bych to s celou třídou pak následně konkrétně s žáky, kterých se to týká...Pokusila bych se zjistit, v jakém prostředí žijí...jaké mají rodinné zázemí.“ Další respondentka uvádí: „S dětmi bych mluvila i s jejich rodiči... možná bych se snažila uspořádat různé kolektivní mimoškolní akce, kde by se děti mohli ukázat a poznat i jinak než jaké jsou ve škole.“ Jeden z irských učitelů řekl: „Promluvil bych si se šikanujícím a vysvětlil mu, že jeho chování není akceptovatelné...pokud by problém přetrvával, promluvil bych si s rodiči a také s ředitelem školy.“ Paní Dana sdělila: „Analyzovala bych si klima, které je ve třídě...promluvila bych si s obětí šikany a snažila se problém vyřešit ve spolupráci a výchovnou poradkyní, rodiči, vedením školy nebo metodikem školní prevence.“ Zajímavý názor zastává paní Emma: „Šikana by neměla být tolerována, zneužívajícího bych oslovila a požádala, aby mi vysvětlil jeho chování. Následně bych informovala jeho nebo její rodiče a vedla bych více setkání, dokud nebudou problémy vyřešeny...pak bych pokračovala v několika následných setkáních a průběžně bych hodnotila situaci...v závěru bych podala zprávu se všemi informacemi a tyraní by byli disciplinováni.“

- **Otázka č. 7** *Mělo by se o šikaně více a otevřeněji hovořit jak s rodiči, tak se žáky ve třídě?*

Všichni učitelé *jednoznačně souhlasili*, někteří z českých učitelů uvedli, že již mají na své škole probíhající preventivní programy, na každý rok je vytvořen nový preventivní program. Jedna z českých respondentek uvedla, že: „Více bych hovořila s rodiči...protože si myslím, že výchova je hlavně v rukou rodičů a učitelů.“ Jedna z irských učitelek sdělila: „Myslím si, že pracuji ve velmi otevřené škole, kde jsou otázky šikany často projednává-

ny.“ Paní Eva řekla: „Mělo, ale v první řadě by jim měl být tento pojem řádně vysvětlen, aby mu porozuměli a nepokládali za šikanu jakékoliv jednání ve škole.“

- **Otázka č. 8** *Probíhal nebo probíhá u Vás na škole nějaký preventivní program? Pokud ano, jakým způsobem je realizován?*

Učitelé z Irska sdělili, že se na jejich škole striktně dodržuje školní politika o šikaně, ke které byl vytvořen dokument School Bullying Policy (Školní politika šikany), také je tato problematika diskutována v předmětu SPHE- Social Personal and Health Education, tento předmět by se dal přirovnat k Základům společenských věd na našich školách. Jeden z irských učitelů řekl: „Máme školní politiku o šikaně, která je striktně dodržována...mluvíme s žáky, chceme slyšet jejich názor...vyzýváme je, aby nám učitelům okamžitě nahlásili skutečnost, že se jim něco přihodilo.“ Paní Karla řekla: „Ano, preventivní program máme vytvořený vždy na jeden školní rok, probíhá formou přednášek pro jednotlivé ročníky a na různá témata.“ další z českých učitelek uvedla: „Ano, v poslední době se o tom mluví více a škola zkouší různé strategie...různá skupinová cvičení, kdy děti nebojují o svůj úspěch, podílí se na práci skupiny a musejí ztotožnit svůj úspěch s úspěchem celé skupiny...organizujeme poznávací pobyty...zakládáme školní čajovnu...a máme školní psychologku.“ Jedna z českých respondentek uvedla, že nemají nějaký specifický program na škole.

- **Otázka č. 9** *Zabýváte se prevencí šikany? Jak předcházíte jejímu vzniku ve třídě?*

Všichni učitelé se shodli na jednoznačném ano, pokládají prevenci za velmi důležitou. Podle nich by měla být tato prevence založena na *vzájemné komunikaci žák – učitel*. Paní Zuzana uvedla: „Ano, často hovoříme o problémech mezi spolužáky, snažíme se je rozebrat a upozorňovat na věci kolem sebe. Velmi dbám na příznivé vztahy ve třídě.“ Paní Eva řekla: „Hovořím s dětmi o různých způsobech šikany...snažím se je vést k toleranci...nedělám rozdíly mezi dětmi s lepším a horším prospěchem, snažím se je motivovat.“ Paní Anna sdělila: „Ve třídách se sociální výchovou probíhá otevřená diskuze...snažím se nastolit důvěrnou atmosféru...jsou dána určitá pravidla a žáci vědí, že se musí dodržovat, protože žádná forma šikany není tolerována.“ A také pan Eamonn uvedl: „Předcházím

tím, že k dětem mluvím, aby vyjádřili své pocity, zkusily říct, co si pod tímto pojmem představují...jak by se šikaně bránily...nemlčely o tomto problému, pokud se děje jim nebo někomu z jejich okruhu.“

- *Otázka č. 10 Četl jste odbornou literaturu na dané téma? Pokud ano, vzpomenejte si na název?*

Z odpovědí vyplynula informace, že každý učitel si něco přečetl o této problematice, ať už to byly odborné časopisy nebo knihy. Dvě české respondentky uvedli, že četli knihu od Michala Koláře *Bolest šikanování*. Třetí uvedla: „Knížku jsem žádnou nečetla...většinu informací si vyhledávám na internetu...ano...a také jsem četla článek o šikaně v *Psychologii dnes*.“ Poslední z českých respondentek řekla: „Četla jsem knížku, *Šikana ve škole*, aneb jak to vidím já od Zdeňka Matějčka...a také článek v časopise *Psychologie dnes*...jinak jsou to většinou články, co najdu na internetu...my máme informace o šikaně přímo na webovkách školy.“ Irští učitelé se shodli v odpovědi. Všichni tři četli odborné články v časopise nebo na internetu. Jedna z nich ještě dodala, že četla i dvě knížky, ale nemohla si vzpomenout na názvy. Pan Eamonn dodal, že četl i jejich školní dokument o šikaně.

- *Otázka č. 11 Myslíte si, že je této problematice věnována dostatečná pozornost na našich školách? Pokud ne, co by se dalo podle Vás zlepšit?*

Jak čeští tak irští učitelé se shodli, že *je na našich školách věnována dostatečná pozornost*. Paní Zuzana řekla: „Ano...dříve tomu tak nebylo, ale myslím, že v současnosti se o tomto problému mluví čím dál více a na školách se programy prevence proti šikaně nějakých způsobem rozbíhají, mnoho škol již zaměstnává i školního psychologa, takže v tomto problému začínám vidět trochu optimismu.“ Paní Emma sdělila: „Ano...myslím si, že je šikaně dána velká pozornost...neboť je problémem mnohých škol.“ Další z respondentek uvedla: „Ano...myslím, že se zkvalitňují preventivní programy pro studenty a je jich více...hodně škol má svého výchovného poradce nebo školního psychologa.“

5.1 Shrnutí výzkumu

Byla jsem velice mile překvapena vysokým povědomím učitelů o problematice šikany. Obě strany jak irská tak česká se v podstatě shodli v odpovědi, co si představují pod pojmem šikana. Označili ji za fyzické nebo psychické týraní osob, které je obvykle dlouhodobé a skryté. Co se týče varovných signálů, byly nejčastěji uváděny slovní nadávky, výsměch a fyzické napadání. V další otázce jsme se zabývali dopadem šikany na oběť. Zde mi bylo poskytnuto mnoho možností, respondenti se rozpovídali o dopadech. Nejčastěji uváděli dlouhodobé následky, ztracení sebedůvěry, stres. Jeden z respondentů dokonce označil dlouhodobé následky, za něco, co si oběť může nést po zbytek svého života jako velice negativní zkušenost z dospívání.

U čtvrté otázky, kde měli dotazovaní odpovídat, zda už se někdy se šikanou setkali, sdělili čtyři ze sedmi dotazovaných, že ne. Zbývající tři se již s šikanou setkali. Jednalo se o paní Annu a pana Eamonna, oba dva působí ve škole dlouhou dobu, takže jejich praxe je opravdu bohatá. V páté otázce mě zajímal názor učitelů, zda se dá šikaně předcházet a jakým způsobem. Na tuto otázku odpovědělo kladně šest respondentů. Většina těchto respondentů by předcházela problematice prostřednictvím vytvoření příjemného školního klimatu, a otevřenou rozmluvou na téma šikana. Sedmá respondentka si myslí, že by se mělo začít v rodině. Vytvořit láskyplnou atmosféru pro dítě, aby ho posléze nic jen tak nevyvedlo z míry. Ve škole se snaží tato učitelka vytvářet přátelskou atmosféru. Šestá otázka se ptala, jak by zakročili učitelé, kdyby se dozvěděli o šikanování u nich ve třídě. Většina pedagogů by postupovala stejným způsobem, popovídali by si s aktéry šikany a s jejich rodiči.

V sedmé otázce mě zajímal názor, zda by se mělo o šikaně více a otevřeněji mluvit s rodiči i žáky. Jedna z českých respondentek uvedla, že by více komunikovala s rodiči dětí, jelikož oni mají na dítě největší vliv. Další dvě české respondenty uvedly, že na jejich školách fungují preventivní programy pro žáky. Irové si myslí, že jejich škola je velice otevřená, nejenom této tématice. Osmá otázka se zabývá myšlenkou, zda na školách probíhá nějaký preventivní program. Irští pedagogové sdělili, že na škole dodržují striktně školní politiku šikany, ke které je i vydaný dokument o šikaně. A taktéž uvedli, že tato problematika je diskutována v předmětu podobnému českým Základům společenských věd. Naopak u třech českých respondentek probíhá na škole preventivní program, který je obměňován každým školním rokem a je zaměřen pokaždé na jiné téma. Pouze jedna respondentka od-

pověděla záporně, že žádný program nemají, každý učitel vyvíjí své vlastní úsilí a vymýšlí různé aktivity pro děti.

Devátá otázka se zaměřila na prevenci šikanování, a jakým způsobem předcházejí učitelé jejímu vzniku. Učitelé z obou zemí pokládají prevenci za velmi důležitou a to zvláště v komunikaci učitel – žák. A tuto komunikaci realizují s žáky ve svých hodinách. Otázka deset poukázala na profesní „zapálení“ učitelů. Každý učitel si minimálně přečetl nějaký článek o šikaně na internetu. Čeští učitelé zmiňovali dva autory této problematiky, a to pana Koláře a Matějčka, mezi nejvíce uváděným časopisem byla Psychologie dnes. Poslední otázka měla za úkol zjistit, zda jsou učitelé spokojeni s dosavadní informovaností o šikaně na jejich školách. Jeden z respondentů uvedl, že tomu tak nebyvalo, ale v poslední době je to čím dál tím lepší. Druhý respondent je spokojen s výběrem preventivních programů a také, že spousta škol má svého školního psychologa nebo výchovného poradce.

V úvodu výzkumu jsem si kladla výzkumnou otázku, jestli existují rozdíly v řešení šikany v uvedených systémech. Po provedení výzkumu musím konstatovat, že šikana je opravdu celosvětový problém a učitelé nachází řešení v mnohých světových publikacích. V tomto výzkumu jsem neshledala žádné významné odlišnosti v řešení šikany.

5.2 Doporučení pro praxi

Tuto práci bych doporučila všem, kteří by si rádi rozšířili své kulturní obzory. Jelikož se zabývám irským školským systémem, čtenář si může udělat svůj obrázek o vzdělávání v Irsku. Práce by mohla posloužit i jako zpětná vazba pro učitele, kteří mi poskytli rozhovory. Tato práce může posloužit i rodičům, kteří přemýšlejí dát své dítě na studium do zahraničí, a to především do Irska, a bojí se právě šikany. Šikana se nachází všude ve světě, ale vy jako rodiče můžete působit jako preventivní prvek a povídat si o šikaně se svými dětmi, a tím je na ni lépe připravit.

ZÁVĚR

Cílem mé bakalářské práce bylo srovnat školský systém Irské republiky se školským systémem České republiky. V této práci jsem se zaměřila na hlavní body irského systému a přinesla srovnání. Mým cílem nebylo se zaměřit na sebemenší detaily, ale vyhledat zajímavosti irského systému.

V teoretické části jsem se mimo jiné zabývala i otázkou učitele, kdo je to vůbec učitel, tento pojem je široce rozšířen, ale každý ho může chápat s určitými odlišnostmi. Také jsem se zaměřila na vzdělávání učitelů v Irsku a České republice. Po této části jsem se zaměřila na sociální problém ve společnosti, tím mám na mysli šikanu, kdo je obětí a kdo agresor, a jak šikanu řešit.

Zabývám se otázkou šikany, jelikož se tomuto tématu věnuji i ve svém výzkumu. Výzkumný problém jsem definovala takto, jakým způsobem je řešena problematika šikany v irském a českém vzdělávacím systému z pohledu pedagogů. Také jsem si stanovila tři výzkumné otázky, z nichž jedna se ptala, zda existují rozdíly v řešení šikany v těchto dvou uvedených systémech. Výzkum mé práce jsem provedla především ze zvědavosti, jestli budou existovat názorové rozdíly. Předpokládala jsem, že budou existovat určité rozdíly, ale nakonec se má hypotéza nepotvrdila, že by mohly existovat významné rozdíly. Podle mého názoru je to dáno asi tím, že je šikana problémem globálním, a proto často diskutovatelným. Respondenti měli o této problematice velký přehled, u některých to bylo dáno délkou praxe u jiných sečtělostí v této problematice.

Zajímavým faktem mého výzkumu bylo, že ze sedmi učitelů se čtyři učitelé ještě vůbec nesečkali se šikanou osobně, jedna respondentka uvedla, že se s šikanou setkala nepřímo, to znamená, že se v jejím školním okolí vyskytovala, ale nestřetla se s ní přímo ve své třídě, jak uvedla.

Velice mě překvapila otevřenost a vstřícnost učitelů odpovídat na mé otázky. Působili uvolněně a dlouho se nerozmýšleli, jak na jednotlivé otázky odpoví.

Téma irského školského systému jsem si vybrala, jelikož mám k němu blízký vztah. Dlouho jsem přemýšlela, jakým problémem se budu ve své práci zabývat, a nakonec jsem se rozhodla pro šikanu. Toto téma mi přijde velice zajímavé, a určitě bych doporučila všem, nejenom rodičů, ale i ostatním lidem si o této problematice něco přečíst, protože nikdo

neví, jestli se to nebude týkat, třeba v budoucnu právě jich, a proto by se měli na to připravit.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] ELLIOTTOVÁ, M. *Jak ochránit své dítě*. Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-034-0.
- [2] FIELDOVÁ, E. *Jak se bránit šikaně*. Praha: Ikar, 2009. ISBN 978-80-249-1176-2.
- [3] GAJDOŠOVÁ, E., HERÉNYIOVÁ, G. *Rozvíjení emoční inteligence žáků*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-115-8.
- [4] HENDL, J. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.
- [5] HOUBOVÁ, D. a kol. *Psychologie pro právníky*. Plzeň, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2008. ISBN 978-80-7380-100-7.
- [6] JŮVA, V. a kol. *Základy pedagogiky pro doplňující pedagogické studium*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-85931-95-8.
- [7] KOLÁŘ, M. *Bolest šikanování*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-014-3.
- [8] LAZAROVÁ, B. *Netradiční role učitele*. Brno: Paido, 2005. ISBN 80-7315-115-4.
- [9] PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*. Praha: Portál, 2002a. ISBN 80-7178-631-4.
- [10] PRŮCHA, J. *Přehled pedagogiky*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-399-4.
- [11] PRŮCHA, J. *Srovnávací pedagogika*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-155-7.
- [12] PRŮCHA, J. *Učitel*. Praha: Portál, 2002b. ISBN 80-7178-621-7.
- [13] PRŮCHA, J. *Vzdělávání a školství ve světě*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-290-4.
- [14] RÝDL, K. *Inovace školských systémů*. Praha: ISV nakladatelství, 2003. ISBN 80-86642-17-8.
- [15] STRAUSS, A. *Základy kvalitativního výzkumu*. Boskovice: nakladatelství Albert, 1999. ISBN 80-85834-60-X.
- [16] VÁGNEROVÁ, K. a kol. *Minimalizace šikany*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-611-7.

- [17] VALIŠOVÁ, A., KASÍKOVÁ, H. a kol. *Pedagogika pro učitele*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2007. ISBN 978-80-247-1734-0.
- [18] VANÍČKOVÁ, E. *Interpersonální násilí na dětech*. Praha: Úřad vlády v rámci vládní kampaně Stop násilí na dětech, 2009. ISBN 978-80-7440-001-8.
- [19] VÁŇOVÁ, M. *Srovnávací pedagogika*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2009. ISBN 978-80-86723-68-6.

Internetové zdroje

- EURYDICE. Organisation of the education system in Ireland 2009/2010*. [online]. [cit. 24. 3. 2011]. URL:<http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/eurybase_full_reports/IE_EN.pdf>.
- ŠKOLSKÝ ZÁKON. O předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání*. 2004. [online]. [cit. 4. 3. 2011]. URL:< <http://zakony-online.cz/?s122&q122=all>>.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

B.Ed Bachelor of Education

ČR Česká republika

Tzv. Takzvané, Takzvaně